

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Francisci Baconi Baronis de Verulamio, Vice-Comitis S. Albani, Summi Angliæ Cancellarii, Opera omnia, Quæ extant: Philosophica, Moralia, Politica, Historica ...

Bacon, Francis

Francofvrti ad Moenvm, 1665

Cap. I. Partitio doctrinæ de homine, in Philosophiam humanitatis, & civilem. Partitio Philosophiæ humanitatis, in doctrinam circa corpus hominis, & doctrinam circa animam hominis. Constitutio unius ...

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10497643-5

tamen & *Euclidis laboribus*, in *Geometricis*, nihil additum est à sequentibus, quod intervallo tot seculorum dignum sit; & *doctrina de solidis*, nec à veteribus, nec à modernis, pro rei usu & excellentia, instructa & aucta est. In *Arithmetis* autem, nec satis varia & commoda inventa sunt *supputationum* compendia, præsertim circa *Progressiones*, quarum in *Physicis* usus est non mediocris: nec *Algebra* bene consummata est; atque *Arithmetica* illa *Pythagorica* & *Mystica*, quæ ex *Proclo* & reliquis quibusdam *Euclidis* cœpit instaurari, expatiatio quædam speculationis est. Hoc enim habet ingenium humanum, ut cum ad solida non sufficiat, in supervacaneis se atterat. *Mixta* habet pro subiecto *Axiomata* & *Portiones Physicas*: *Quantitatem* autem considerat, quatenus est ad ea elucidanda, & demonstranda, & actvanda, auxiliaris. Multæ siquidè *Naturæ* partes, nec satis subtiliter comprehenduntur, nec satis perspicue demonstrantur, nec satis dextre & certo ad usum accommodari possunt, sine ope & interventu *Mathematicæ*. Cujus generis sunt *Perspectiva*, *Musica*, *Astronomia*, *Cosmographia*, *Architectura*, *Machinaria*, & nonnullæ aliæ. Caterum in *Mathematicis mixtis* integras aliquas portiones *Desideratas* jam non reperio, sed

multas in posterum prædico, si homines non ferentur. Prout enim *Physica*, majora in dies incrementa capiet, & nova *Axiomata* educet, eo *Mathematicæ* operæ novâ in multis indigebit, & plures demum fient *Mathematicæ mixtæ*.

Jam autem *Doctrinam de Natura* pertransivimus, & *Desiderata* in ipsa notavimus. Quæ in re, si à p̄sulis & receptis opinionibus discesserimus, eoque nomine contradicendi antiam cuiquam præbuerimus; quod ad nos attinet, ut dissentienti studium longe à nobis abest, ita etiam & contentendi consilium. Si hæc vera sunt;

Non sanimus surdus, respondent omnia sylvæ.

Vox *Naturæ* ingeminabit, et si vox hominum reclamet. Quem admodum autem *Alexander Borgia* dicere solebat, de expeditione Gallorum Neapolitana, *Eos venisse cum creta in manibus, quod divorsoria sua notarent, non cum armis, ut perirumpere*; Sic nobis magis cordi est *Pacificus Veritatis Ingressus*; ubi quasi creta consignentur animi, qui tantum hospitem excipere possint; quam qui pugnax est, viamque sibi per contentiones & lites sternat. Absolutis igitur duabus partibus *Philosophiæ*, de *Numine*, & de *Natura*; restat tertia de *Homine*.

FRANCISCI BACONIS DE VERULAMIO, Vice-Comitis sancti Albani, De Dignitate & Augmentis Scientiarum, LIBER QUARTUS,

Ad Regem suum.

CAP. I.

Partitio doctrinæ de homine, in Philosophiâ humanitatis, & civilis. Partitio Philosophiæ humanitatis, in doctrinam circa corpus hominis, & doctrinam circa animam hominis. Constitutio unius doctrinæ generalis de Natura, sive, de statu hominis. Partitio doctrinæ de statu hominis, in doctrinam de persona hominis, & de fœdere animi & corporis. Partitio doctrinæ de persona hominis, in doctrinam de miseriis hominis, & de prærogativis. Partitio doctrinæ de fœdere, in doctrinam de indicationibus, & de impressionibus. Assignatio Physiognomiæ, & interpretationis somniorum naturalium, doctrinæ de indicationibus.

SI quis me (Rex optime) ob aliquid eorum, quæ proposui, aut deinceps proponam, impetat, aut vulneret, (præterquam quod intra præsidia Majestatis tuæ tutus esse debeam,) sciat is, se contra morem & disciplinam militia facere. Ego enim Buccinator tantum, pugnam non in eo, unus fortasse ex iis, de quibus *Homerus*:

Χαίρετε κήρυκες, Διὸς ἀγγελοὶ ἕδὲ καὶ ἀνδρῶν.

Hi enim inter hostes, etiam infensissimos & acerbissimos & ultro citroque inviolati ubique commebant. Neque vero nostra Buccina homines advocat & excitat, ut se mutuo contradictionibus profcindant, aut secum ipsi præliantur & digladiantur; sed potius ut pace inter ipsos facta conjunctis viribus, se adversus *Naturam Rerum* comparent, eisque Edita & Munia capiant & expugnent, atque fines imperii humani (quantum *Deus Opt. Max.* pro Bonitate sua indulserit) proferant.

Veniamus nunc ad eam *Scientiam*, ad quam nos ducit Oraculum antiquum; Nempe ad *Scientiam nostræ*. Cui, quo magis nostra intersit, eo incum-

bendum est diligentius. Hæc *Scientia homini* pro sine est *Scientiarum*, at *Natura ipsius portio* tantum. Atque hoc pro *Regula* penatur generali: Quod omnes *Scientiarum* partitiones ita intelligantur, & adhibeantur, ut *scientias* potius signent, aut distinguant, quam lecent & divellant, ut perpetuo evitetur solutio *continuitatis in Scientiis*. Hujus etenim contrarij *particulares Scientias* steriles reddidit, inanes, & erroneas, dum à fonte & fomite communi non aluntur, sustentantur, & reificantur. Sic videmus *Ciceronem Oratorem*, de *Socrate* & ejus schola conquerentem, quod hic primus *Philosophiam* à *Rhetorica* disjunxerit, unde facta sit *Rhetorica*, ars loquax & inanis. Constat similiter, *Sententiam Copernici de Ratione Terræ*, (quæ nunc quoque invaluit) quia *Phænomenis* non repugnat, ab *Astronomicis Principijs*, non posse revinci, à *Naturalistâ* tamen *Philosophiæ Principijs*, recte positâ, posse. *Artem* denique *Medicam* videntur, si à *Naturali Philosophiâ* destituantur, *Empiricorum* praxi haud multum præstare. Hoc igitur posito, accedamus ad *Doctrinam de homine*. Ea duplex est; aut enim contemplatur *hominem segregatum*; aut *Congregatum*, atque in *Societate*. Alteram harum *Philosophiam humanitatis*; Alteram *civilem* vocamus, *Philosophia humanitatis*, sive *humana*, ex partibus similibus illis, ex quibus homo ipse consistit: Nempe ex *Scientiis*, quæ circa corpus, & ex *Scientiis*, quæ circa animam versantur.

Verum priusquam distributiones *Particulares* persequamur, constituamus *Scientiam unâ* generalem, de *natura* & *statu hominis*: Digna enim certe res est, ut emancipetur hæc *Scientia*, & in *Scientiâ* seorsum

ieorſum redigatur. Conſcitur autem illa ex iis rebus; quæ ſunt tam corpori, quam anima communes. Rurſus, hæc Scientia de natura, & ſtatu hominis, diſtribui poteſt in duas partes; Attribuendo alteri naturam hominis indiviſam: alteri vinculum ipſum anima & corporis: Quarum primam, doctrinam de perſona hominis, ſecundam, doctrinam de ſedere vocabimus. Liqueſt autem, hæc omnia, cū ſint communia & mixta, primæ illi diſtinctioni, Scientiarum circa corpus, & Scientiarum circa animam verſantium, assignari non potuiſſe.

Doctrina de perſona hominis duas res præcipue complectitur; Contemplationes ſcil. de miſeriis humani generis; & de ejuſdem prærogatiuis, ſive excellentiis. Atq; deploratio humanarum ærumnarum eleganter & copioſe à compluribus adornata eſt, tam in Scriptis Philoſophicis, quam Theologicis. Eſtque res & dulcis ſimul, & ſalubris.

At illa de prærogatiuis, digna viſa res nobis, quæ inter Deſiderata proponatur. Elegantiffime certe Pindarus (ut plerumq; ſolet) inter laudandū Hieronem ait, *Eum decerpere ſummitates ex omnibus virtutibus*. Equidem plurimum ad magnanimitatē & humanum decus conferre poſſe putarem; ſi *Ultimitates* (ut loquuntur Scholaſtici) ſive *Summitates* (ut Pindarus) humanæ naturæ colligerentur, præcipue ex hiſtorie fide. Illud eſt, quid *Ultimum & Supremum* fuerit, quo unquam humana natura per ſe aſcenderit, in ſingulis & corporis & animi dotibus. Quanta res, quæ de Cæſare narratur, quod Amanuenſibus quinq; ſimul *dicere* ſuſfecerit? Quin & exercitationes illæ antiquorum Rhetorum, Protagoræ, Gorgiæ; etiam Philoſophorum, Calliſthenis, Poſſidonii, Carneadis, ut de quovis Themate in utramq; partem ex tempore diſſerere eleganter & copioſe potuerint, *ingenij humani vires* haud parum nobilitant. Res autem uſu minor, at oſtentatione & facultate fortiffè major, quæ de Archia Magiſtro ſuo memorat Cicerone; *Eum magnum numerum optimorum verſuū, de iis rebus, quæ tum agerentur, potuiſſe dicere ex tempore*. Tot millibus hominum nomina reddere potuiſſe Cyrum aut Scipionem, magnum *Memo-ria* decus. At *virtutum moralium* palma nō minus celebres, quam *Intellectualium*. Quantam rem in exercitio *Patientia* exhibet hiſtoria illa vulgata de Anaxarcho, qui quæſtioni & tormentis ſubjectus, linguam (iudicii ſpem) dentibus præſcidit, & in os Tyranni expuit? Neque tolerantia cedit, (licet dignitate plurimum,) quod ſeculo noſtro accidit in Burgundo quodā, Principis Arauſionenſis interfectore; Is virgis ferreis flagellatus, & forcipibus ignitis laceratus, nullū proſus gemitum edidit: Quin etiam cum forte fractū aliquid de ſuper in caput aſtantis cuiuſpiam incideret, uſtulatus jã nebulo, & in mediis tormentis, riſit; Qui tamen paulo ante, cum cincinni capillitii, quos geſtabat, tonderentur, fleverat. *Animi* quoq; mira *ſerenitas, & ſecuritas*, ſub ipſum tempus mortis, in pluribus enituit. Qualis fuit illa Centurionis apud Tacitum: Is, cum à milite, & qui eū ex imperato occiſurus eſſet, juberetur, ut cervices poſtgereret fortiter, *Vitam*, inquit ille, *tu tam fortiter ſeruas*. At Johannes Dux Saxonie, cum inter ludū ſcacchorum, Diploma, quo nex ejus in poſterum diem mandabatur, allatum eſſet, aſtantiem quendam ad ſe vocavit, & ſubridens; *Specula*, inquit, *num non potiores*

partes ludi huius teneam. Iſte enim, (ad Colluſorem iſtius me moruſo, iactabit, ſuas potiores partes fuiſſe. Noſter vero Morus, Angliæ Cancellarius, cum pridie quo moriturus eſſet, tonſor ad eū veniret, (miſſus ſcil. ad hoc, ne forte capillitio promiſſo eſſet apud populum in ſpectaculo miſerabilior,) eumq; interrogaret, num tonderi placeret, renuit, atq; ad tonſorem verſus. *Mibi*, inquit, *cum Rege de capite meo controverſia eſſet; Antequam vero illa terminata fuerit, ſumptus in illud non faciam*. Quin & idem, ſub ipſam mortis articulum, poſtquam jam caput in truncū fatalem reclinaſſet, ruruſ ſe paululum erexit, & barba, quæ ei erat promiſſior, leniter amota, *At certe hæc*, inquit, *non offendit Regem*. Verum, ne hoc loco longiores ſimus, fatiſ pater, quid velimus; nempe, ut *miracula nature humane*, viresque ejus & virtutes ultimæ, tam animi, quam corporis, in volumen aliquod colligantur, quod fuerit inſtar faſtorum de humanis triumphis. Quæ in re inſtitutum Valerii Maximi & C. Plinii probamus, diligentiam & iudicium eorum requirimus.

Quantum ad doctrinam de ſedere, ſive de *Communivinculo anima & corporis*: Ea in duas partes tribui poſſit. Quæmadmodum enim inter ſœderatos intercedunt, & mutua rerum ſuarum communicatio, & mutua officia; ſic ſœdus iſtud animæ & corporis duabus ſimiliter reb; continetur; Nimirum ut deſcribatur; *quomodo hæc duo (anima ſcil. & corpus) ſe invicem detegant, & quomodo invicem in ſe agant; notitia ſive indicatione, & impreſſione*. Harum prior, deſcriptio ſcilicet, qualis poſſit haberi notitia de anima, ex habitu corporis; aut de corpore, ex accidentib; animæ) duas nobis peperit artes, utramq; prædictionis; Inquiſitionibus alterâ Ariſtotelis, alteram Hippocraſis decoratam. Quæquam autem tempora recentiora has artes ſuperſtitioſis & phantaſticis mixturis polluerint, repurgatæ tamen, ac in integrum reſtitutæ, & fundamentum habent in natura ſolidum, & fructum edunt ad vitam communem utilem. Prima eſt *Phyſiognomia*, quæ per corporis lineamenta, animi indicat propenſiones; Altera *ſomniorum naturalium interpretatio*, quæ corporis ſtatum, & diſpoſitionem, ex animi agitationibus detegit. In hæc prior, partem nonnullam deſiderari perſpicio. Siquidem Ariſtoteles ingenioſe & ſolenter corporis fabricam, dum quieſcit, tractavit; eandem in motu (nimirum geſtus corporis) omiſit; qui tamen non minus artis obſervationibus ſubjiciuntur, & majoris ſunt uſus. Etenim lineamēta corporis, animi inclinationes & propenſiones generales oſtendūt; Oris autē & partium motus & geſtus, in ſuper aditus, & tempora, & præſentis diſpoſitionis & volūtatis ſigna, declarant. Ut enim aptiſſimis atq; elegantiffimis Majeſtatis tuæ verbis utar, *Lingua au-tes ferit, Geſtus vero oculos alloquitur*. Hoc vero bene Veteratotes complures, & aſtuti homines, quorum oculi in aliorum vultu & geſtibus habitant; idq; in commodum ſuum trahunt, ut pote in quò facultatis & prudentiæ ſuæ pars maxima vertatur. Nec ſane negari poteſt, hoc ipſum, ſimulationis in altero Indicem eſſe myſticum, & monere homines optime de electionibus temporū & opportunitatum, ad eundem perſonas; quæ civilis prudentiæ pars eſt non parva. Nemo autem putet, huiusmodi ſolertiam aliquid quidē valere circa homines indiviſuos, ſub regulam autem nō cadere.

Nam

Nam ad unū fere modum omnes ridemus, & ploramus, & erubescimus, & frontem contrahimus; & sic (ut plurimum) de moribus subtilioribus. Si qui autem hic *Chironautia* meminit, sciat, rem esse profluvium vanam; & in huiusmodi sermonibus, quos tractamus, nec dignam quidam quæ nominetur. Quod vero ad *somniorum naturalium interpretationem* attinet; Res est quorundam laboribus pertractata, sed plurimis ineptis scædens. Illud tantum in præsentia innoo, Basim illam huic rei, quæ maxime est solida, nõ lubsterni. Ea huiusmodi est; ubi idem sit ab interna causa, quod fieri quoq; solet ab externa, actus ille externus transit in somnium. Similis est stomachi oppressio, ex crasso vapore, atque incubitu ponderis externi; Ita; qui in cubo laborant, pòdus sibi super imponi, magno cum apparatu circumstantiarũ, somniant. Similis viscerũ pensilitas, ex fluctuum agitatione in mari, & ex flatu circa præcordia collecto. Itaque Hypochondriaci sæpius Navigationes & Agitationes super aquas somniant. Sunt & innumera id genus.

Posterior pars *doctrinae fœderis*, [quam *impressionem* nominavimus] in Artem nondum redacta est, sed obiter tantum, & carptim, inter alios tractatus, aliquando intervenit. Illa eandem Antistrophem cum priori habet. Quippe duo considerat: Aut quomodo & quousque humores & temperamentum corporis immutentur animam, in eamque agant? Aut rursus, quomodo & quousque, anima passiones, vel apprehensiones, immutent corpus, & in illud agant? Horum prius in re medica inietæum tractari videmus; at id ipsum se miris modis religionibus inseruit. Pharmaca enim præscribunt Medici, quæ morbum animæ perlanandis inserviant, ut in curationibus mania, & melancholia; quin etiam medicinas porrigunt, ad animum exhilarandum, ad cor muniendum, atque inde fortitudinem augendam, ad ingenium acuendum, ad memoriam roborandam, & similia. At diæta, & delectus ciborum & potuũ, & abluiones, & aliæ circa corpus observantiæ, in secta Pythagoræorum & in Hæresi Manichæorum, & in Lege Mahometi, omnem modum superant. Ordinationes quoque Legis Cæremonialis, Sanguinũ & Adipicem prohibentes, ac animalia munda ab immundis distinguentes, [quatenus ad cibi usum] & plurimæ sunt, & præcisa. Imo Christiana fides ipsa [quamvis à Cæremoniariũ nube libera & serena] usum tamen retinet jejuniorum, abstinentiarum, & aliarum, quæ ad corporis macerationem & humiliationem spectant, tanquam rerum non mere ritualium, sed etiam fructuosarum. Arqui radix omnium huiusmodi præceptionum, præter ipsam cæremoniam, & exercitium obedientiæ, in hac re consistit, de qua loquimur: Nimirum quod anima compatiatur corpori. Si quis autem iudicio infirmior existimet, illas Corporis in Animam Impressiones, aut Immortalitatem Animæ in dubium revocare, aut Imperio Animæ in Corpus derogare; levi Dubitationi leve Responsũ suffecerit. Exemplum petat, vel ab Infante in Utero Matris; qui simul cum Matris Affectibus compatiatur, & tamẽ e corpore matris suo tempore excluditur; vel à Monarchis, qui licet potentes, à serorum impetu quandoque fluctantur, salva interim Majestate sua Regia.

Jam quod ad partem reciprocam, (de anima & affectibus ejus in corpus agentibus) illa quoque in

medicina locum invenit, Nemo enim Medicus est paulo prudentior, quin *accidentia animi*, ut rem maximi ad sanationes suas momenti, quæque omnia alia remedia plurimum vel adjuvet, vel impediatur, consideret & tractet. At aliud quippiam, quod huic pertinet, parce admodum, nec pro rei vel subtilitate, vel utilitate, inquisitum est; quatenus scilicet (missis affectibus) *ipsa imaginatio animæ, vel cogitatio perquam fixa, & veluti in sidem quandam exaltata, valeat ad immutandum corpus imaginantis*: Quamvis enim vim habeat ad nocendum manifestam, haud tamen inde sequitur, partem potentia præditum esse ad subveniendum. Non magis hercle, quam si quis concluderet, quoniam reperitur aliquis aer ita pestilens, ut subito interimat; debere quoque esse aliquem aerem ita salubrem, ut Decumbentẽ subito restituat. Atque hæc inquisitio nobilis profecto esset usus; verum (ut ait Socrates) *Natatore Delo* indiget, quia mergitur in profundo, Rursus inter has doctrinas de *fœdere*, sive consensibus animæ & corporis, nõ alia fuerit magis necessaria, quã illa dispositio de *sedibus propriis & domiciliis*, quæ singulæ anima facultates habent in corpore ejusque organis. Quod genus *Scientiæ* qui lectati fuerint, nõ desunt, sed quæ habentur in plerisque, aut controversa sunt, aut leviter inquisita; ut majori diligentia & acumine opus sit. Nam sententia introducta à Platone; quæ *intellectus in cerebro*, tanquam in arce collocatus est, animositas (quam ille latissime peritæ acundiam vocavit, cum *umori* & *superbie* sit proptior) in corde, *concupiscentia* autem & *sensualitas* in jecinore; neque prorsus contemnenda est, neque cupide recipienda. Rursus nec collatio facultatum illarum *intellectuæ* *phantasiae*, *Rationis*, *Memoriae* secundum *ventriculos cerebri*, erroris expers est. Atque *Doctrinã de Natura hominis indivisa*, ac etiam de *fœdere Animi & corporis*, explicavimus.

CAP. II.

Partitio doctrinæ circa corpus hominis in medicinam; Cosmeticam; Athleticam; & voluptariam. Partitio medicinæ in officinaria, vid. in Conservationem Sanitatis, Curationem Morborum, & Prolongationem Vitæ. Quodq; Pars postrema de Prolongatione Vitæ disjungi debet à duabus reliquis.

Doctrina circa corpus hominis eandem recipit divisionem, quam *bona corporis* ipsius, quibus inservit: *bona corporis humani* quatuor sunt: *Sanitas*, *forma* sive *pulchritudo*, *vires*, *voluptas*. Toridem igitur *Scientiæ*: *Medicina*, *Cosmetica*, *Athletica*, & *Voluptaria*, quam Tacitus appellat *Eruditionum luxum*.

Medicina ars in primis nobilis, & ex generosissima profapia, secundum Poetas. Illi enim introduxerunt Apollinem primarium Medicinæ Deum; cui filium dederunt Esculapium, Deum itidem, & Medicinæ Professore; Quippe cum Sol in Naturalibus sit vitæ author, & fons, Medicus ejusdem conservator, & tanquam scaturigo altera. At deo longe illustrius accedit Medicinæ, ex operibus Servatoris, qui & animæ & corporis Medicus fuit: Et sic animam, doctrinæ suæ cælestis, ita corpus, miraculorum suorum, objectum veluti proprium constituit. Nusquam enim legimus, miraculũ aliud quod ab eo patracum circa honores, aut pecunias, (præter unicum, quo tributum redderetur Cæsari) sed tantum circa corpus humanum, aut conservandum, aut sustentandum, aut perlanandum.

Subjectum